

ВИСНОВОК

наукового керівника, доктора педагогічних наук, професора

Лебідь Ольги Валеріївни

**щодо виконання БУРТОВОЮ ЄЛИЗАВЕТОЮ ДМИТРІВНОЮ
індивідуального навчального плану здобувача третього рівня вищої освіти
та індивідуального плану наукової роботи з підготовки дисертації на тему
«Підготовка майбутніх психологів до надання психологічної допомоги
клієнтам у складних життєвих ситуаціях»,
що подається на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Упродовж навчання в аспірантурі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» Єлизавета Дмитрівна Буртова в повному обсязі виконала індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи. Здобувачка успішно опанувала освітні компоненти освітньо-наукової програми, систематично здійснювала науково-дослідну роботу, послідовно реалізовувала завдання дисертаційного дослідження, апробувала його результати та належним чином представляла результати виконаної роботи.

Тему дисертаційного дослідження Є.Д. Буртова обрала з урахуванням актуальних суспільних та освітніх викликів, зумовлених суттєвим зростанням потреби населення у професійній психологічній допомозі. Особливої значущості проблема набуває в умовах війни, коли майбутній психолог має бути підготовлений до професійної взаємодії з клієнтами, які переживають втрату й горювання, сімейні та міжособистісні кризи, насильство, наслідки воєнних подій, значущі життєві зміни, надзвичайні й екстремальні ситуації, загрозу життю та інші складні життєві обставини. У дисертації переконливо обґрунтовано необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх психологів до такого виду професійної діяльності та пошуку ефективних шляхів її педагогічного забезпечення.

У процесі роботи над дисертацією Є.Д. Буртова продемонструвала здатність до самостійного наукового пошуку, системного опрацювання значного масиву українських і зарубіжних наукових джерел, критичного зіставлення наукових позицій, узагальнення теоретичних положень та їх конкретизації відповідно до предмета дослідження. Здобувачці вдалося вибудувати цілісну логіку дослідження – від з'ясування сутності складної життєвої ситуації та готовності майбутнього психолога до надання психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях до обґрунтування педагогічних умов, розробки змістово-методичного забезпечення та експериментальної перевірки їх ефективності.

Вагомим теоретичним результатом роботи стало уточнення сутності складної життєвої ситуації, що зумовлює потребу клієнта в психологічній допомозі, та систематизація семи основних її видів. Для кожного виду розкрито сутнісні ознаки, типові психоемоційні прояви, потреби клієнтів та орієнтовні напрями психологічної допомоги.

Є.Д. Буртовою обґрунтовано сутність готовності майбутніх психологів до надання психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях як інтегративного особистісно-професійного утворення та визначено її структуру,

представлену мотиваційно-ціннісним, когнітивно-змістовим, емоційно-емпатійним, операційно-практичним і рефлексивно-особистісним компонентами. Така структура дала змогу комплексно охопити ціннісну, знаннєву, емоційну, практичну й рефлексивну складові готовності майбутнього психолога до професійної взаємодії з клієнтом.

Заслуговує на позитивну оцінку здійснений здобувачкою аналіз українського та зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх психологів. На його основі встановлено фрагментарність представлення досліджуваної проблематики в українських освітньо-професійних програмах та визначено продуктивні орієнтири зарубіжного досвіду: практикоорієнтованість підготовки, роботу зі змодельованими й реальними професійними випадками, послідовне набуття практичного досвіду, систематичний зворотний зв'язок, рефлексію та супервізійний супровід.

Вагомим результатом дисертаційного дослідження стало теоретичне обґрунтування комплексу педагогічних умов підготовки майбутніх психологів до надання психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях. Особливої уваги заслуговує практична спрямованість виконаної роботи. Для реалізації педагогічних умов Є.Д. Буртовою розроблено змістово-методичне забезпечення, структуроване за змістово-інформаційним, практико-моделювальним, рефлексивно-супервізійним, самостійно-пошуковим і контрольньо-оцінювальним блоками. Воно охоплює професійні кейси, ситуаційні професійно орієнтовані завдання, рольове й імітаційне моделювання, навчальні симуляції, рефлексивні та супервізійні завдання, засоби зворотного зв'язку, самооцінювання, структурно-логічні схеми, алгоритми, матриці та пам'ятки. Це характеризує здобувачку як дослідницю, здатну не лише теоретично обґрунтовувати педагогічні ідеї, а й трансформувати їх у конкретний методичний інструментарій професійної підготовки.

Під час організації та проведення педагогічного експерименту Є.Д. Буртова виявила дослідницьку послідовність, відповідальність і належний рівень володіння методами емпіричного дослідження. Експериментальною роботою було охоплено 116 здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія, з яких 52 особи становили експериментальну та 64 – контрольну групу. Експеримент проводився на базі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Бердянського державного педагогічного університету та Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.

Здобувачкою розроблено критеріально-діагностичний апарат дослідження, що охоплює критерії ціннісної спрямованості, професійної обізнаності, емоційної регуляції, практичної діяльності та професійної рефлексії, відповідні показники й три рівні сформованості досліджуваної готовності. Експериментальна перевірка підтвердила ефективність обґрунтованих педагогічних умов.

Під час виконання дисертаційного дослідження Єлизавета Дмитрівна зарекомендувала себе як відповідальна, наполеглива й організована дослідниця. Їй притаманні уважність до наукової аргументації, прагнення до змістової завершеності результату, готовність до професійного обговорення та конструктивного сприйняття рекомендацій. У процесі спільної роботи здобувачка демонструвала здатність самостійно знаходити рішення

дослідницьких завдань, критично переглядати окремі положення роботи, уточнювати їх відповідно до результатів теоретичного й емпіричного пошуку та відповідально ставитися до якості підготовлених матеріалів.

Результати дисертаційного дослідження послідовно апробувалися здобувачкою та висвітлювалися в наукових публікаціях. Тематика опублікованих праць відображає основні напрями дисертаційного пошуку – від обґрунтування сутності складної життєвої ситуації та готовності майбутніх психологів до надання психологічної допомоги до педагогічних умов, супервізії, емпатії, травмоінформованого навчання, роботи з клієнтами в ситуації втрати та інших аспектів досліджуваної проблеми.

Дисертаційне дослідження виконано в руслі наукової роботи кафедри психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» та пов'язане з розробкою актуальних проблем професійного становлення фахівця й компетентнісної професійної освіти.

Індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи Єлизаветою Дмитрівною Буртовою виконано в повному обсязі. Підготовлена дисертація є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано теоретично й практично значущі результати для професійної освіти. Рівень наукової підготовки здобувачки, сформованість її дослідницьких компетентностей, якість теоретичного обґрунтування та результативність проведеної експериментальної роботи дають підстави для позитивної оцінки виконаного дисертаційного дослідження.

Вважаю, що дисертаційна робота Буртової Єлизавети Дмитрівни на тему «Підготовка майбутніх психологів до надання психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях» може бути подана до попередньої експертизи та рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Ольга ЛЕБІДЬ

